

*Rijksbreed programma wil volledig circulaire economie in 2050*

# 'In een vroeg stadium zoveel mogelijk duurzaamheids-thema's bespreken'



We zijn op weg naar een circulaire economie. Al zat het nog wel enige decennia duren voor het zover is. Het heeft immers forse consequenties, met name voor de bouwsector. Binnen de circulaire economie is immers geen plaats meer voor afval. Alle materialen die worden gebruikt moeten vroeg of laat weer de keten in. Dat geldt voor gebouwen, maar ook bij de inrichting van de openbare ruimte, zoals pleinen.

*Auteur: Hans Bouwman*

Bij de lineaire (‘gewone’) economie wordt een product gemaakt van grondstoffen; op een bepaald moment heeft dat product zijn levenseinde bereikt en komt het op de afvalberg terecht. De circulaire economie heeft een duurzamere insteek. Grondstoffvoorraden worden niet uitgeput en materiaalverspilling en reststoffen worden voorkomen of opnieuw ingezet in het systeem. De vraag is steeds: op welke manieren kunnen materialen terug naar de producent, of hoe kunnen de materialen op een andere plek of een andere manier opnieuw worden gebruikt?

In het rijksbrede programma Nederland Circulair in 2050 schetst het kabinet hoe we onze economie kunnen ombuigen naar een duurzame, volledig circulaire economie in 2050. Het programma omschrijft wat nodig is om zuiniger en slimmer met grondstoffen, producten en diensten om te gaan. Het eerste doel uit het programma is dat Nederland in 2039 al 50 procent minder primaire grondstoffen gebruikt (mineralen, metalen en fossiel). De Rijksoverheid heeft samen met de ondertekenaars van het Grondstoffenakkoord vijf transitieagenda’s opgesteld. Hierbij is gekozen voor vijf sectoren en ketens die belangrijk zijn voor onze economie, maar ook het milieu belasten. De bouwsector is een van die vijf sectoren. Deze sector neemt 50 procent van het grondstoffengebruik in Nederland voor zijn rekening; veel afval is sloopafval.

### Openbare ruimte

Met betrekking tot de inrichting van de openbare ruimte (pleinen) kan bij circulariteit gedacht worden aan circulair ontwerpen (losmaakbaarheid en multifunctionaliteit) en een circulaire materiaalkeuze (nieuw of hergebruik). In zijn onderzoek naar ‘Het circulaire bedrijvenpark Ambachtsezoom’ bij Hendrik-Ido-Ambacht heeft Luc Van Elk voor stedenbouwkundig bureau od205 een aantal punten opgesteld waar op gelet moet worden bij toepassingen in de openbare ruimte. Dat zijn onder meer:

- Toepassingen in de openbare ruimte moeten een leaseproduct zijn.
- Toepassingen in de openbare ruimte moeten demontabel ontworpen zijn.
- Toepassingen in de openbare ruimte moeten het liefs van biologisch materiaal zijn.

- Toepassingen in de openbare ruimte moeten toekomstbesteding ontworpen zijn.
- Er moet altijd vanuit een circulair perspectief gedacht en gewerkt worden.

### Heerlen

Een voorbeeld van circulair werken is de renovatie van het Burgemeester van Grunsvenplein in Heerlen. “Met de architect is gekeken naar de toepassing van zoveel mogelijk herbruikbare of duurzame materialen die het klimaat, het milieu en onze gezondheid zo min mogelijk belasten”, zegt Joep van Wijk, projectleider openbare ruimte bij de gemeente Heerlen. “Vooraf is geïnventariseerd welke elementen konden blijven staan of worden hergebruikt. Van de 22.000 vierkante meter aan materiaal is niets weggegooid. Zo gaan de koperslakkeien naar Slot Schaesberg in Landgraaf, de herinrichting van de Promenade 2 – een ander project in het centrum – of zijn ze hergebruikt op het Burgemeester van Grunsvenplein zelf.”

Nieuwe materialen zijn zo duurzaam mogelijk ingekocht, vertelt Van Wijk. Hergebruik van materialen zorgt soms wel voor de nodige, logistieke, uitdagingen, volgens de projectleider. “Want wat doe je als je voor 25 grote bomen met een enorme kluit een andere plek zoekt? In het geval van het Van Grunsvenplein zijn de bomen eerst verhuist naar het gemeentelijke depot. Vervolgens is er geschoven met bomen die vrijkwamen bij andere projecten. Het was een hele puzzel, maar het is uiteindelijk gelukt om voor alle bomen een nieuwe locatie te vinden.”

In het kader van burgerparticipatie zijn ook de inwoners van Heerlen bij de renovatie betrokken. Zo zijn ze met een Recycling Challenge geprikkeld om hun circulaire steentje bij te dragen. “Geïnteresseerden mochten vrijgekomen materialen gratis ophalen bij het gemeentelijk depot om ze vervolgens te hergebruiken, zoals verhardingen, banken, prullenbakken, vlaggenmasten en fietsbeugels.” De mooiste of meest originele uitwerking won een prijs: een waardebon voor een hovenier om de tuin te vergroenen.

### Certificering

Hoe kun je borgen dat er circulair wordt gebouwd en aangelegd? Is er bijvoorbeeld een certificaat voor de openbare ruimte? “BREEAM-NL Gebied is een certificaat voor het certificeren van duurzame gebieden, hierin worden openbare ruimte, proces en in mindere mate private percelen beoordeeld”, zegt Maikel de Laat, projectmanager bij DGBC. Stichting Dutch Green Building Council (DGBC) is de landelijke maatschappelijke organisatie die zich inzet om de gebouwde omgeving in hoog tempo toekomstbestendig te maken. Dat is nodig, omdat klimaatverandering sneller gaat dan gedacht. De stichting wil met de brede achterban uit de bouw- en vastgoedsector het verschil maken.

“De gebouwde omgeving is verantwoordelijk voor bijna 40 procent van ons energieverbruik en bijna een derde van de CO2-uitstoot in Nederland. Als sector hebben we een belangrijke sleutel in handen om Nederland sneller en grondiger duurzamer te maken. Juist hierom pakken wij een leidende positie en komen we nu in actie. Dat doen we met elkaar. En in samenwerking met de overheid. Zo ontstaat een ambitieus beleid en werken we aan een samenleving waarin duurzaamheid centraal staat.”

Het certificaat is bedoeld voor verschillende betrokken partijen bij de inrichting van de openbare ruimte en kunnen verschillende voordelen hebben. Voor opdrachtgevers als gemeenten helpt het om hun ambities meetbaar te kunnen maken en een bepaald kwaliteitsniveau na te streven. “Certificeren helpt de duurzaamheidsambities waar te maken. Zo heb je aantoonbare en meetbare resultaten voor de opdrachtgever”, zegt De Laat. “Voor een gemeente is het relevant om aan bijvoorbeeld de gemeenteraad aan te tonen dat de ambitie is behaald.” Voor ontwikkelaars en aannemers helpt het om hun werkprocessen en thema’s te structureren en het gewenste kwaliteitsniveau zichtbaar te maken. Het is in die zin volgens De Laat ook een communicatiemiddel tussen betrokken partijen. “Voor private opdrachtgevers zijn er ook nog mogelijkheden om financiering mee te behalen zoals groenfinanciering, milieu-investeringsaftrek als MIA en Vamil en mogelijke subsidies.”

### Eisen

Partijen die een certificaat willen behalen moeten aan bepaalde voorwaarden op het gebied van circulariteit voldoen. Zo moet het landgebruik worden afgestemd op het gebruik van de omgeving. Daarnaast moet sprake zijn van hergebruik van materialen en hergebruik van infrastructuur en werken. Er dient zo min mogelijk drinkwater verbruikt te worden en er moeten reststromen tussen betrokken bedrijven worden gebruikt.

“Duurzaam en circulair werken helpt thema’s meetbaar en inzichtelijk te maken. Het biedt handvatten voor gemeenten en projecten om duurzaam te kunnen ontwerpen”, zegt De Laat. “Bij het ontwerp is het essentieel dat in een vroeg stadium zoveel mogelijk van de duurzaamheidsthema’s worden besproken. Zo kun je voorkomen dat keuzes niet meer goed kunnen worden beïnvloed en duurzaamheid achteraf niet kan worden bijgesteld. In de uitvoering is het belangrijk dat doelstellingen duidelijk zijn en het resultaat hieraan kan worden gespiegeld.”

De eisen die nu worden gesteld aan het behalen van het BREEAM-NL Gebied-certificaat worden aangescherpt, vertelt De Laat. “De eisen worden bij elke nieuwe versie van de richtlijn beoordeeld en waar mogelijk aangescherpt. Sommige onderdelen van de richtlijn richten zich in de huidige fase nog op het creëren van bewustwording en zullen in een volgende versie scherpere eisen kunnen krijgen.”



Beeld: Buro Lubbers